

ПОЛСКО ИСКУСТВО

Македонците се признати како етничка група, која има формирано свое здружение. Тие се малубројни и растурени речиси по целата територија на Полска. Групи од по 10-20 луѓе, најчесто во мешани семејства, живеат во Варшава, Гдањск, Вроцлав, Полице, Згожелец, Легница и на други места. Почитувани се заради нивната добрина, трудољубивост и лојалност.

Разговорот го водеше:
Жаклина МИТЕВСКА

Петре Наковски, кариерен дипломат, е првиот македонски амбасадор кој ја отвори Амбасадата на Република Македонија во Варшава - Република Полска. Тој е единствениот непартиски амбасадор, а оваа функција во Република Полска ја извршуваше од 1995 до есента 1999 година. Автор е на три романи: "Постела за чемерните", "И каменот е земја", "Големата удолница". Одбранил докторат на тема: "Македонски деца во Полска". Автор е на 42 превода од полски на македонски јазик.

☀️ Господине Наковски, бевте наш амбасадор во Полска. Можете ли да направите рекапитулар на тоа какви беа односите меѓу нашава држава и Република Полска во времето додека ја извршувавте оваа функција, но и денес?

НАКОВСКИ: Функцијата амбасадор ја извршував во време кога во двете земји се одвиваа огромни промени во севкупното живеење. Воспоставував и градев односи на релација Република Македонија, како нова суверена и самостојна држава на европската карта и Република Полска, како предводник на големите општествени промени и многу важен и влијателен фактор во Централна Европа. Промените кои настапија во двете земји по паѓањето на комунизмот, разбирливо наметнуваа нови сфаќања во заемната соработка, но без отфрлање на позитивните елементи од претходните односи и врз нив почнаа да се градат билатерални односи од позиција на интереси на две суверени, независни и самостојни држави.

Таквите односи ги карактеризираа отвореност, заемно разбирање, почитување на државните и на националните специфичности, желба и настојување за воспоставување такви меѓусебни односи низ кои двете држави и народи уште повеќе ќе се зближат во новата европска реалност. Убеден сум дека во текот на изминатите години на релација Македонија - Полска е создадена извесна природна, со ништо не поматена, цврста врвца на заемна симпатија и пријателство. Би требало корените да се бараат во одредена сличност на националните патила во историското минато, но и во заемната желба и стремежите за поблиско запознавање преку прелевање на културните вредности и настојувањата за проширување на сестраната соработка во сите области. Мислам дека и денес меѓусебните односи, иако со помало темпо, се движат во овие насоки.

☀️ Каква беше Вашата активност на полето на одбраната на македонската кауза и промоцијата на македонштината во Полска? Зошто Полска сè уште не го признала нашето уставно име? Во што е проблемот?

НАКОВСКИ: Во текот на моето службување водев грижа да имам добри контакти, пред сè, со полското МНР, со сите органи на државната власт, Парламентот и парламентарните групи, политичките партии и електронските и печатените медиуми, независно од тоа на која политичка ориентација тие ѝ припаѓаа. Многу битни беа контактите со претставниците на полскиот бизнис и со видни личности од општествено-политичкиот и културниот живот, како и со претставниците на полската католичка и православна црква, со научно-образовните и просветните инсти-

ПЕТРЕ НАКОВСКИ Е ПРВИОТ МАКЕДОНСКИ АМБАСАДОР, КОЈ ДОБИ ВИСОКО ОДЛИКУВАЊЕ ОД ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ПОЛСКА, АЛЕКСАНДАР КВАШЊЕВСКИ

туции и со разни друштва и здруженија на граѓани. Особено важни беа и контактите со бројниот дипломатски кор (120 амбасади и конзулати), кои се одвиваа на ниво на амбасадори. Во рамките на така разгранетите контакти беа потпишани 22 и подготвени за потпишување уште шест договори во рамките на преговорите за преземање на правната регулатива.

Во периодот од 1922 до 1989 година Југославија и Полска имале потпишано 80 договори, кои Република Македонија како независна држава требаше да ги преземе не по автоматизам, туку да ги потпише согласно со европските стандарди. Во двете насоки се реализирани околу 40 посети на министерско и на стручно ниво и една на највисоко. Беа одржани две уметнички изложби, реализирано учество на меѓународни фестивали во Полска на 4 македонски хорски и играорни ансамбли; учество на македонски фирми на саеми во Познањ; два пати беше организирана промоција на македонскиот туризам; промоција на антологија на македонската поезија и на две поетски збирки од македонски поети; воспоставена

ЗА НАШ ПАТ ВО ЕУ

соработка меѓу полски и македонски издавачи и месечни списанија за уметност и литература; учество во тематски емисии на полската ТВ и радиото, интервјуа за полскиот дневен печат; бројни активности на мојата сопруга во рамките на меѓународниот клуб на сопругите на амбасадорите, како и нејзино учество во хуманитарни акции.

На сите средби, разговори и преговори секогаш надвладуваше темата: Македонија со сите свои обележја вчера и денес, нејзина афирмација и одбрана. Сакам да истакнам дека во сите официјални разговори кои ги водев со полските власти, никогаш не ја слушнав референцата ПЈРМ, туку само нашето уставно име - Република Македонија. Така беше и на официјалните разговори и преговори меѓу делегациите од двете земји. Многу краток е одговорот на прашањето зошто Полска не го признала нашето уставно име. Причината треба да се бара во државните интереси на оваа земја: зачленување во НАТО и во ЕУ. Полска била предупредена од Грција дека ако ни го признае уставното име, тогаш ќе биде блокирано нејзиното зачленување. Верувам дека по чекорот кој го направија САД, наскоро ќе се надмине и ова прашање во односите меѓу двете држави. Но, дотогаш можеби ќе треба македонската страна поактивно да се ангажира.

☀️ Каква земја е Полска и со какви потенцијали таа располага, односно на кој начин може да ни помогне? Што можеме да искористиме како поука од оваа земја во поглед на зачленувањето на Македонија во ЕУ?

НАКОВСКИ: Полска е земја со огромен индустриски потенцијал, земја која динамично се развива; која привлече десетици милијарди долари странски инвестиции; земја на образовани кадри кои умешно и со знаење раководат со пазарното стопанство; таа трпеливо, но и со многу труд и ангажирање на речиси целиот свој стручен потенцијал од сите области ги преброди тешкотиите на транзициониот период и се најде меѓу стопански развиените земји. Никогаш не е доцна да го користиме нејзиното богато и автентично искуство, особено сега кога Македонија го трасира патот кон Европската унија. Од голема корист би ни била нејзината поддршка во рамките на институциите на ЕУ и на НАТО. За нас Полска е голем стопански пазар на кој можат да се пласираат македонските ранограднски и земјоделски производи.

☀️ Како Полска се однесува со малцинствата кои живеат таму, а конкретно со македонското?

НАКОВСКИ: Полска е земја со долга традиција на толеранција, односно на почитување на националната и верската припадност. Во оваа земја живеат припадници речиси од сите вери. Меѓу другото, геостратешката положба доведе до тоа на нејзина територија рамноправно со Полјаците да живеат, работат, творат и да ја култивираат својата национална припадност со сите обележја - Украинци, Германци, Белоруси, Чеси, Словаци, Литванци, Евреи и други. Тие имаат право на основно образование на мајчин јазик, практикување на верата во свои цркви, формирање друштва и здруженија, издавање весници, книги и друго. Никој не е привилегиран и сите се исти пред Уставот. Нетолеранцијата и нелојалноста е санкционирана со Закон. Како на локалните, така и на парламентарните избори, доколку го достигнуваат со Закон одредениот изборен лимит, предлагаат и избираат свои претставници, но не во име и по линија на малцинска политичка партија.

Македонците се признати како етничка група која има формирано свое здружение. Тие се малубројни и расурени речиси низ цела Полска. Групи од по 10-20 луѓе, најчесто во мешани семејства, живеат во Варшава, Гдањск, Вроцлав, Полице, Згожелец, Легница и други места. Почитувани се заради нивната добрина, трудољубивост и лојалност. По нивна волја, државните органи низ разни форми, како што се, одбележувањето настани и датуми од македонската историја, славење верски и национални празници, разновидни средби, собири, култивирање на народните обичаи и одржување врски со матичната земја и народ, ги поттикнуваат да го зачуваат својот национален идентитет.

☀️ Каква беше соработката со нашите тамошни луѓе. Кои беа нивните проблеми?

НАКОВСКИ: Амбасадата водеше грижа да воспостави контакти и да соработува со сите наши луѓе во Полска и во рамките на своите надлежности и можности да им излегува во пресрет на нивните барања. Една група луѓе, која неколку децении живее во Полска, се обрати до Амбасадата за да побара најнови информации за состојбите и проблемите во Републиката и се интересираше за можностите за добивање македонско државјанство. Друга група млади момчиња, кои се најдоа во Полска во текот на војните во Југославија, бараа да добијат македонски пасоши, уверенија за државјанство, изводи од матичните книги на родените и други документи за да можат да го регулираат својот престој во Полска. Трета група, пак, наши државјани кои во обидот илегално да ја преминат полско-гер-

манската граница, добиваа затворска казна од 3 до 6 месеци. По издржувањето на казната се јавуваа во Амбасадата и бараа помош за да се вратат дома.

Во соработка со МНР и МВР Амбасадата секогаш во најкус можен рок ги задоволуваше нивните барања. Покрај сè ова за одбележување е и фактот дека мојата сопруга и јас секогаш прво ги прашувавме нашите државјани дали се гладни. Никогаш ниту еден од Амбасадата не излезе гладен и жеден.

☀️ Докториравте на тема за децата бегалци од Егејскиот дел на Македонија, од каде потекнувате и Виe. Кажете ни нешто повеќе за ова и за тоа како Полска ги прифати децата бегалци?

НАКОВСКИ: Во македонската политичка терминологија поимот "деца бегалци" се појави кон крајот на осумдесеттите години од минатиот век. Всушност, се работи за однапред смислено, добро испланирано и одлично организирано и безбедно испраќање (на два пати - март и мај 1948 година) деца на возраст од 2,5 до 14 години во Албанија, Југославија, Романија, Унгарија, Чехословачка, Полска. За разлика од спомнатиот поим и од грчкиот "педомазома", што во буквален превод значи - "собирање деца", јас за настанот кој се случи пред 57 години го претпочитувам поимот "одведени деца" и

покрај тоа што некои - дома и надвор - упорно настојуваат и натаму да го употребуваат. Немаше беганье. Имаше планско и одлично организирано испраќање. Чинот на испраќањето на децата во спомнатите земји од една страна имаше високо хумано значење, но од друга страна, пак, значеше ослободување на родителите од грижата за децата и нивно ангажирање и мобилизација за потребите на фронтот. Историјата познава трагични случаи на собирање и откинување на децата од родителите. Независно од мотивите, судбината на откинатото дете од родителските пазуви секогаш има белег на трагизам. Разделбата на едно дете од родителите е несреќа на детето и на родителите, но разделбата на илјадници деца од родителите и татковината, претставува и веќе е трагедија на нацијата.

Мојот труд, кој во Полска го одбранив на Вроцлавскиот универзитет, во 1985 година, во пет поглавија ја опфаќа проблематиката на дијаспората на македонските деца од Егејскиот дел на Македонија, како резултат на Граѓанската војна во Грција, со посебен осврт на оној дел од децата кои беа прифатени и згрижени во Полска. Врз основа на обемната документација, која е стожер на целиот труд, е обработена проблематиката на прифаќањето, згрижувањето (во смисла на сместување во домови, облека, исхрана, лекување), воспитувањето, образованието и зачувувањето на македонскиот национален идентитет преку востановување образовен систем со наставна програма на македонски јазик и македонски наставен кадар (за потребите на македонските училишта беа изготвени и отпечатени учебници за сите оддели на основното образование), негување на посебностите на македонската култура и создавање услови за воспитување во духот на македонскиот патриотизам. На прифатените деца Полска им создаде услови за сестран, физички, морален, образовен и културен развој. Многу од тие деца, покрај средното, завршија и високо образование, одбранија магистерски и докторски трудови и подоцна, по напуштањето на Полска, активно се вклучија во севкупниот живот на државите и општествата во кои одлучија да продолжат да живеат. Покрај искажаното, сакам да подвлечам дека на Полска за чест, доблест и достоинство ѝ служи и фактот што за разлика од другите земји кои прифатија македонски деца, таа не дозволи во март 1949 година да бидат мобилизирани деца на возраст од 15 и 16 години и да бидат испратени на боиштата на Граѓанската војна.

